

Núm.: 10 Pilota valenciana

Club Millaret

Castells de la Plana

Editorial

Hi ha moltes coses que ens caracteritzen als valencians: el menjar, les festes, el clima i la llengua. Però també tenim esports tan nostres com la terra que xafem. La pilota valenciana és un esport en què dos jugadors o equips s'enfronten colpejant una pilota amb la mà, i es pot jugar al carrer, en un frontó o en un trinquet. Este esport va ser el més destacat durant moltíssims anys i, de segur que si pregunteu a casa, els vostres pares o els vostres iaïos han jugat o han anat a veure com jugaven els altres, ja que fa temps era l'esport principal als carrers valencians.

Hui dia, molta gent continua jugant a pilota valenciana i, quan acabes de llegir este número, potser tindràs molta curiositat i ganes de jugar amb els teus companys i les teues companyes.

Índex

Dites de pilota	3
Un esport no tan nou	4
Ho sabies?	11
Vocabulari	12
Com jugar a pareteta	13
Equipa el pilotari	14

Dites de pilota:

- Va de bo! (És la indicació per a començar)
- Vestir-se de blanc [o de pantaló blanc] (Jugar a la pilota de professional i no ja d'aficionats, condició en la qual no té cap importància el vestuari)
- Home bo (Jutge que es nomena a les partides de pilota perquè observe un determinat punt, considerat fonamental en el desenvolupament del joc)
- Pegar una cabotada (És un senyal per part del jugador cap al seu padrí)
- Cremar corda (Expressió que s'usa quan una pilota molt forta passa arran de corda)
- Tindre maneres (Tindre qualitats per a ser jugador/a)

Un esport no tan nou

Blai i Lledó anaven corrents a l'escola dilluns de matí, no perquè fera molt de fred, sinó perquè tots dos s'havien adormit i arribaven tard a classe. Ja feia dies que havien passat les festes de Nadal i podien veure al seu pas que alguns negocis conservaven la decoració nadalenca i els treballadors municipals retiraven els llums de Nadal, que prompte serien substituïts pels de la Magdalena.

Arribaren a classe just quan entraven els últims de la filera i s'hi incorporaren sense que ningú s'adonara del retard. En entrar a classe, a més de la mestra Balma, hi havia un xic jove, alt, que portava xandall i dessuadora, a més d'una bossa d'esport en una mà i una pilota xicoteta de color marró de la mida d'un ou.

—Pareix un mestre d'Educació Física. Pot ser que la mestra tinga un nou ajudant —va dir Lledó a Blai.

Balma va demanar silenci per tal que el desconegut prenguera la paraula.

—Bon dia a totes i a tots. Em dic Lluís de Borriol i hui no vinc a fer classe, sinó a parlar de l'esport més valencià de tots. Sabeu quin és?

Tots els xiquets començaven a alçar la mà compulsivament i a dir noms de tots els esports que coneixien: futbol, bàsquet, hoquei, handbol, rugbi, tennis, etc. La cara del convidat empal·lidia cada vegada que algú no encertava el nom. Per un moment, Lledó va recordar que sa mare tenia una pilota igual amb una medalla a la vitrina de sa casa. L'havia mirada moltes vegades sense saber ben bé per què ja no hi jugava, i de sobte el nom li va vindre al cap.

—Ja ho sé! —va dir sense poder contindre's—. És pilota, pilota valenciana! Ma mare té una medalla a casa.

De sobte, a Lluís la cara se li va il·luminar i va dedicar un gran somriure a la xiqueta.

—Doncs sí, hui vos parlaré d'un esport que s'anomena pilota. En la pilota, dos jugadors o equips front a front competeixen colpejant una pilota amb la mà. Segons la modalitat, la pilota ha de passar per damunt d'una corda o superar unes ratlles al terra que delimiten el terreny de joc.

—I no hi ha porteria? —va preguntar Blai.

—De cap manera. Hi ha esports en què no es

necessiten ni porteries ni cistelles, com és el cas del tennis, l'atletisme o el voleibol. En el cas de la pilota sols cal una pilota i les mans, tot i que segons la modalitat a la qual es jugue, ja que n'hi ha més de 25, poden fer falta també una corda, una escala, parets, etc. Ah! I una pilota com esta, que siga de vaqueta.

Lluís explicava les normes de la pilota mentre tots els xiquets i les xiquetes es quedaven bocabadats amb les seues explicacions.

Quan baixaren al pati, Lluís va traure pilotes de badana, que són més blanetes i ideals per als xiquets, per a tots, els va posar davant

d'una paret llisa del pati i els va convidar a colpejar la pilota. Era bastant difícil i ningú aconseguia fer-la botar. Al cap d'uns segons, un esclafit fort va fer que tots es quedaren

parats i mirant. Lledó havia aconseguit a la primera fer un colp perfecte a la pilota.

—Caram! —va dir la mestra—. Pareix que portes la passió per la pilota en l'ADN.

Tots es van animar i, a poc a poc, van aconseguir controlar la pilota de badana, però a Blai li costava molt i fins i tot alguns companys li feien burla, així que se'n va anar decebut a casa.

A mitja vesprada arribaren Lledó i sa mare a casa de Blai. Ell encara continuava un poc disgustat perquè no era hàbil amb la pilota, però la mare de Lledó li va prometre que faria d'ell un gran

pilotari. Tots van baixar al carrer i van fer un passeig fins al parc del Sindical. Van entrar en una sala gran i estreta, les parets eren blanques i el terra era de color pedra. Hi havia escales a un costat, i la paret era totalment llisa. La paret del fons tenia una ratlla blava i tenia moltes marques de colps rebuts per pilotes.

Dins encara quedaven xics i xiques joves que anaven amb pantalons blancs, cosa que

indicava que eren bons jugadors o professionals. Estaven començant a recollir i alguns es presentaren i desitjaren sortir a Blai i Lledó.

—Jo sóc Gràcia de Vila-real i ell és Vicent de Borriana. Vosaltres com vos dieu?

Lledó va adonar-se que tots es feien anomenar amb el nom i la seua localitat d'origen i va estar ràpida a contestar: —Jo sóc Lledó del Grau i ell és Blai de Castelló.

Blai va començar a practicar i, a poc a poc, tenia més habilitat per a jugar. Mentrestant, algunes persones majors s'hi acostaven i seien a les graderies per tal de veure jugar les noves generacions. Després d'una estona, un senyor major els va dir:

—M'alegre moltíssim que la gent recupere un esport tan nostre com és la pilota. Castelló ha donat sempre bones i bons pilotaris que han jugat en trinquets com el de Pelai o el de Borriana, i als carrers de Quart de les Valls.

—Ah! Que també es juga al carrer?
—va dir Blai tot sorprès.

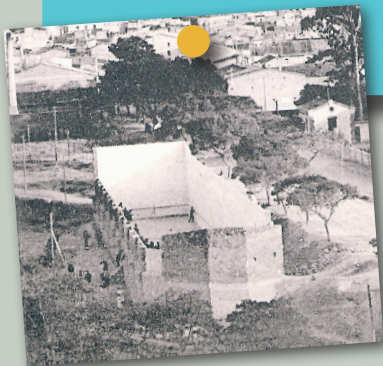
—Sí. Com que la pilota té diferents modalitats, algunes es juguen al carrer i d'altres al trinquet o al frontó, també està el trinquet amb fares i les galotxetes —li va dir la mare de Lledó.

L'endemà, a l'hora del pati, Lledó hi va portar una pilota de vaqueta i va proposar als companys i companyes de classe jugar a pilota, en lloc de jugar a futbol com altres vegades. Van fer dos equips i tots volien jugar amb ella, ja que el dia anterior havia sigut la millor, i deixar de costat a Blai, que havia jugat malament. Lledó, que sabia que Blai s'havia entrenat amb ella, va dir que ella escolliria a Blai per damunt de tot, perquè al pati jugaven per a divertir-se i no per a fer una competició. Tots van acceptar pensant que l'equip de Lledó perdria per jugar amb Blai.

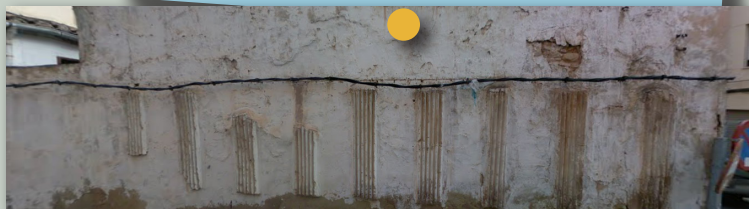
No obstant això, al cap d'uns minuts, Blai jugava amb la mateixa agilitat que un bon pilotari de la seua edat, i a cada moment se sentia l'esclafit de la pilota a les mans o a la paret. Tots junts van gaudir d'un esport que, tot i que els pareixia una novetat, era l'esport que més els agradava als seus iaies i iaies.

Ho sabies?

A Castelló, abans hi havia dos trinquets, un a l'avinguda Dr. Clará (situat entre l'Hospital Provincial i la plaça de bous) i l'altre al carrer Governador. També es jugava als carrers Gràcia, Sant Roc i en qualsevol pany llis, com al carrer Ros de Ursinos, Tosquella o als Escolapis, entre d'altres. També va haver-hi un trinquet annex a l'estadi Castàlia al carrer d'Osca. L'actual trinquet està al parc esportiu del Sindical.

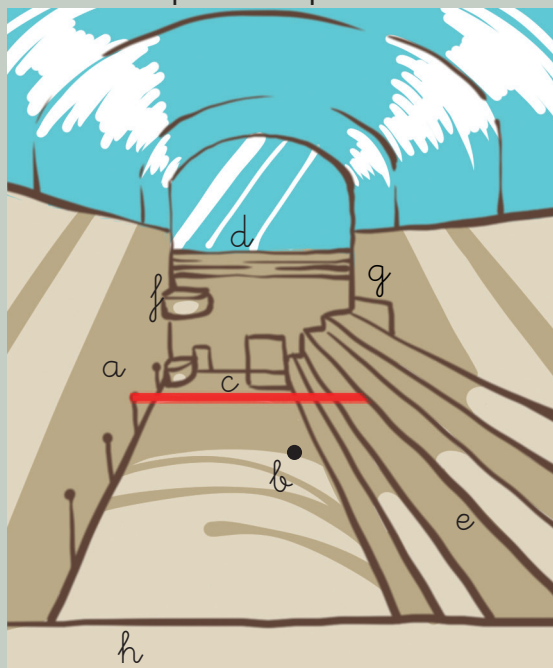
Alguns carrers, com el carrer Tosquella, tenien a les parets una superfície ondulada per tal d'evitar que els xiquets jugaren a la pilota a la seua façana, ja que els colps s'escollaven dins de les cases.

La modalitat pròpia de Castelló és el rebot, en què per a iniciar el joc s'ha de botar la pilota en una banca i colpejar-la perquè aquesta supere dos cordes i caiga al dau.

Vocabulari

El trinquet de pilota

- a) LA CORDA
- b) LA PEDRA
- c) EL DAU (quadre de terra)
- d) GALERIA DEL DAU
- e) L'ESCALA
- f) LA LLOTGETA (sota aquesta llotgeta, i al costat de la porta, tenim la llotgeta de baix)
- g) LA LÍNIA DE FERIDA
- h) GALERIA DEL REST

Com jugar a la pareteta

- La pareteta és la versió infantil de la pilota valenciana. S'hi jugava molt abans que hi haguera mòbils, tauletes o inclús televisions. Només calen les mans, una pilota i una paret llisa.
- El joc és senzill, consisteix a colpejar la pilota contra la paret, de forma alternativa, i esta ha de superar una certa alçària de la paret, aproximadament un poc més d'un metre. En moltes façanes esta alçària ve donada per la part baixa de la paret, del sòl fins a un metre d'alçària pintada amb un color més fosc, i si no hi era, la pintaven amb un guix.
- S'intenta colpejar la pilota de bo, a l'aire o al primer bot, per a donar continuïtat al joc. Si no s'aconsegueix, es pot continuar o s'inicia el joc traient de nou.
- Els més majorets solien competir i, per tant, les normes eren més rígides. En esta variant del joc els desafiaments poden ser d'un contra un, un contra dos, dos contra dos, que era el més comú i, en cas de ser-ne molts, poden jugar més, compensant sempre els equips.
- Pel que fa a les normes, es pacten a l'inici, però és el reglament bàsic jugar de bo i superar l'alçària de la paret, a més de no tirar la pilota més enllà dels límits establits. Sempre trau el jugador o l'equip que ha fet l'últim punt. Per altra banda, també s'acorden els punts als quals jugar, i es pot jugar a 10, 15, 20 o al que s'establisca.
- La pilota utilitzada pot ser de drap o de badana, que són materials més molls.

Equipa el pilotari

Els pilotaris professionals porten pantalons blancs, però la samarreta és diferent segons si l'equip és roig (equip local) o blau (visitant). Però recorda que, en les competicions professionals, qui va de roig és qui més títols ha assolit eixa temporada.

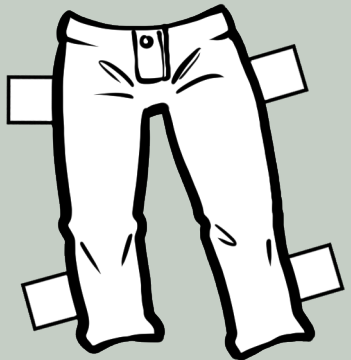
Vesteix el pilotari amb pantalons, guants i samarreta, i pinta-la de roig o de blau. Després pots fer un equip i jugar amb els companys i les companyes.

Necessites:

- Colors de fusta o cera
- Tisores
- Pegament

Ho sabies?

La pilota no ha sigut un esport només d'homes, sinó que algunes dones en van ser pioneres, com ara Ana de Borbotó. Carmen de Castelló és una de les figures més importants de la pilota a Castelló i de tot el territori valencià. A més a més, el Club Pilotari Castelló està liderat per una gran aficionada, Noemí Torrijos.

Ajuntament
de Castelló

**SEMPRE
TEUA**

La teua llengua

Castelló de la Plana
Ciudad Educadora

Edita Grupo Calaforra Media, SL B.98980089

Depòsit legal: CS 363-2017

contacte@revistesensvalencia.com

Autor: Santiago Calaforra Ramada

Normalització lingüística: Blai Fuentes Berito

Il·lustracions: Sandra García Núñez de Arenas

Edició: Castelló de la Plana

Amb la col·laboració de Lluís Ramos i el Club Pilotari Castelló

Queda totalment prohibida la reproducció total o parcial
d'aquesta revista amb fins lucratius.

[/revistesensvalencia](#)

[@revistesensvalencia](#)

9 772530 849008

10